SISÄMINISTERIÖ
Palosuojelurahasto

Lausunto
7.2.2019

Pääsihteeri Johanna Herrala

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI PELASTUSLAIN MUUTTAMISESTA JA ERÄIKSI MUIKSI LAEIKSI (HE 240/2018 VP)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Palosuojelurahastosta asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikosta mainitusta hallituksen esityksestä.

Palosuojelurahasto lausuu asiassa seuraavaa:

Palosuojelurahastosta jaetaan vuosittain noin 11 miljoonaa euroa tulipalojen ehkäisyyn ja pelastustoiminnan kehittämiseen. Palosuojelurahaston varat muodostuvat palovakuutuksen yhteydessä kerättävästä palosuojelumaksusta. Palosuojelurahaston varat on käytettävä mahdollisimman tuloksellisesti Palosuojelurahaston tarkoituksen toteuttamiseksi eli tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseen.

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää yleisavustusta ja erityisavustuksia pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille sekä erityisavustuksia kunnille, pelastustoimen alueille ja sopimuspalokunnille. Esityksessä esitetään muutettavaksi palosuojelurahastolain (306/2003) 14 §:n 2 momenttia siten, että maakunnat lisätään avustuksen saajiksi. Avustuksen saajista esitetään puolestaan poistettavaksi alueen pelastustoimi. Kunnille voitaisiin sen sijaan edelleen myöntää avustuksia.

Maakuntauudistuksen myötä pelastustoimi siirtyy kunnilta maakuntien tehtäväksi ja pelastustoimen alueet lakkaavat olemasta. Pelastustoimen järjestämisestä vastaavat jatkossa 18 maakuntaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaikissa 18 maakunnassa on vuoden 2021 alusta alkaen oma pelastuslaitos. Vuoden 2021 alusta kuntien omistamat paloasemat jäävät kuntien omistukseen ja lakisääteisten kuntayhtymien kiinteistöt siirtyvät maakunnille. Kalusto (pelastusajoneuvot) siirtyy maakuntien omistukseen. Esityksessä otetaan huomioon maakuntauudistuksesta seuraavat muutostarpeet ja esitys siitä, että maakunnat lisätään avustuksen saajiksi, on näin ollen kannatettava.

Esityksessä esitetään, että pelastustoimen alueet tulee poistaa avustuksen saajista. Palosuojelurahasto katsoo, että esitystä olisi tarpeen tältä osin harkita vielä uudelleen sekä tutkia tarkemmin vaihtoehtoisia ratkaisumalleja. Palosuojelurahaston hallitus toteaa, kuten lausunnossaan 13.11.2018 hallintovaliokunnalle, että pelastustoimen liikelaitoksen tulee olla jatkossakin mahdollisten avustusten saajien joukossa voimassa olevan lain 14 §:n 2 momentin mukaisesti.

Pelastustoimen liikelaitokset eivät ole oikeushenkilöitä, vaan osa maakuntakonsernia. Valtionavustuslain näkökulmasta on ongelmallista, mikäli valtionavustusta myönnettäisiin muulle kuin oikeushenkilölle. Hakuprosessissa tulee olla hakijatahona tietty hakija ja toisaalta Palosuojelurahastossa tulee voida varautua esimerkiksi mahdolli-

siin takaisinperintöihin tai muihin valvonnallisiin menettelyihin, mikä on vaikeaa, jos avustuksen saajana ei ole yksilöity oikeushenkilö.

Valtionavustuslaissa ei kuitenkaan ole erikseen tarkemmin säännelty sitä, kuka tai mikä taho voi olla valtionavustuksen saajana. Koska asiaa ei ole erikseen tarkemmin säännelty, voidaan avustusta myöntää myös muulle taholle, kuin yksilöidylle oikeushenkilölle, mikäli mm. avustuspäätöksessä täsmennetään avustusehtoja sekä avustuksen valvontaa ja hankintojen tekemisestä on sovitut vastuut. Tällä hetkellä avustuksia voidaan myöntää pelastustoimen alueille. Avustusten myöntäminen pelastuslaitoksille on kuitenkin myös nyt mahdollista, mikäli hankintojen tekeminen on sovittu pelastuslaitosten vastuulle. Tämä mahdollisuus tulisi säilyä myös jatkossa. Maakunnan osana toimivalla liikelaitoksella tulee olemaan toiminnallisesti ja taloudellisesti eriytetty asema maakunnan sisällä.

Pelastustoimi järjestetään joissain maakunnissa siten, että maakuntaan perustetaan oma pelastuslaitosten liikelaitos. Tällöin liikelaitoksella tulee olemaan oma talousarvio ja tilinpäätös sekä tase nykyisten kunnallisten liikelaitosten mukaisesti. Olisi tarkoituksenmukaista, että pelastuslaitoksen avustukset ohjataan suoraan pelastuslaitos-liikelaitokselle eikä maakunnan sisäisinä siirtoerinä. Tämä antaisi pelastuslaitoksille enemmän itsenäisyyttä avustusten hakuprosessissa sekä avustusten käsittelyssä osana niille kuuluvaa talousvastuuta.

Palosuojelurahaston hallitus toteaa, kuten lausunnossaan 13.11.2018 hallintovaliokunnalle, että avustuksen myöntäminen kunnan kokonaan omistaman yhtiön rakennushankkeeseen tulisi myös vielä harkita uudelleen ja mahdollistaa, samoin kuin rahoitusleasingin käyttö rakennus- ja kalustohankinnoissa. Esimerkiksi leasinginvestoinnit Suomessa ovat monikertaistuneet ja niiden käyttö on edelleen laajenemassa leasinginvestointien joustavuuden tuomien etujen ansiosta.

Leasing-järjestelyjen käyttöön valtionavustuskohteissa olisi mahdollista suhtautua lähtökohtaisesti joustavasti. Kyse on yhdestä rahoitusteknisestä järjestelystä muiden joukossa. Käytännön ongelmia vastuiden suhteen voisi leasing-järjestelyiden osalta syntyä lähinnä silloin, jos valtionavustus keskeytyisi jostain syystä leasing-sopimuskauden aikana. Nämä seikat on mahdollista huomioida mm. avustuspäätöksissä.

Esityksessä esitetään, että kunnat jätettäisiin erityisavustuksen saajien joukkoon, sillä paloasemat jäävät maakuntauudistuksessa niiden omistukseen. Palosuojelurahasto pitää esitystä kannatettavana.